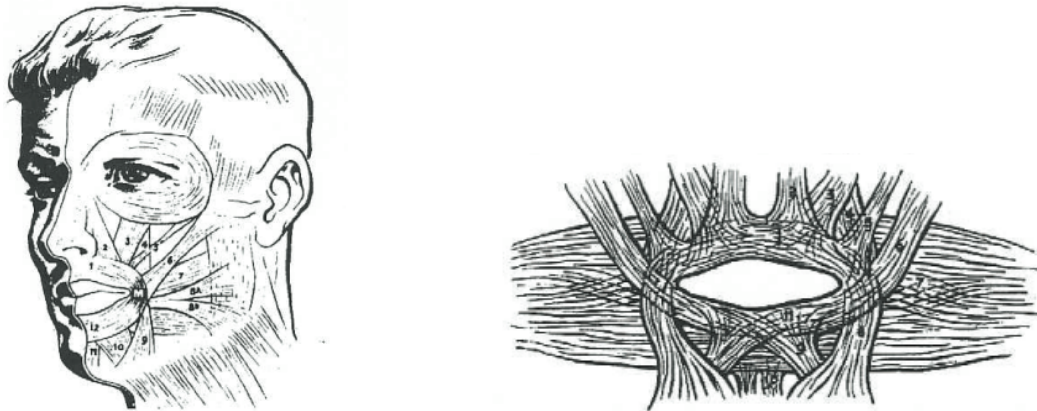

Embouchure

Onder embouchure verstaan we over het algemeen de manier waarop de mondspieren zich vormen naar het mondstuk. Maar behalve de mondspieren zijn er zijn nog meer factoren die bepalen hoe de embouchure zich vormt. Factoren zoals de ademhaling/ademsteun, de vorm van het gebit, de kaakstand, de keel, de positie van de tong, de rand en de grootte van het mondstuk en de bouw van de trompet beïnvloeden de embouchure ook. Een combinatie van de volgende 5 punten zijn van belang om goed te kunnen spelen: een gesloten lipstand (lipopening), mondstukdruk (niet teveel), lipspanning, lipcompressie en de luchtstroom (snelheid en ademsteun). Deze 5 punten controleren het bereik op het instrument. Er zijn veel variaties mogelijk op deze combinatie van 5 punten om een bepaalde noot te spelen. Je moet jouw eigen balans daarin zien te vinden.

Een overzicht van de mondspieren die de embouchure vormen

De werking van de embouchure

De embouchure doet eigenlijk hetzelfde als de stembanden: de luchtstroom omzetten in een trillende luchtstroom. De lucht wordt in trilling gebracht omdat de lippen gaan vibreren als er lucht tegenaan wordt geblazen als de mondspieren aangespannen zijn. Er ontstaat dan een “buzzend” geluid. Vandaar dat men het meestal over *buzzen* heeft i.p.v. vibrerende lippen. Er zijn 2 spiergroepen van belang om een goede embouchure te krijgen : populair gezegd zijn dat de “pucker” en “smile” spieren. De *pucker* spieren worden aangespannen als je “oo” zegt, je krijgt dan tuitende lippen, alsof je fluit. De *smile* spieren (de wang spieren) worden aangespannen als je “ee” zegt, alsof je lacht. Deze 2 spiergroepen moeten in balans zijn om een goede embouchure te verkrijgen.

Als beginstand zet je de lippen op elkaar door de letter “m” te zeggen. De mondspieren worden dan op de juiste manier aangespannen. Don Jacoby heeft het over een vuist maken met je lippen, Philip Farkas over het koud blazen van de soep. Anderen over een kaars uitblazen of een haar van de punt van de tong spugen. Door de lippen iets vochtig te maken wordt de lipspanning iets verhoogd wat een betere *buzz* geeft. Het mondstuk staat ½ op de bovenlip en ½ op de onderlip en horizontaal in het midden. Dit is de ideale stand. Er kan natuurlijk van afgeweken worden omdat iedereen iets anders gebouwd is.

Als de spieren meer aangespannen worden (meer lipspanning), worden ze stijver en gaan ze sneller vibreren. Omdat ze stijver worden heb je steeds meer luchtcompressie nodig om ze te laten buzzen (zie mijn vorige artikels over ademhaling en ademsteun). Als je hoger speelt heb je meer lipspanning nodig en ga je ook steeds meer lipcompressie gebruiken. Dat wil zeggen dat de boven- en onderlip iets meer tegen elkaar aan gaan drukken. Gebruik niet meer mondstukdruk. Er is wel enige mondstukdruk nodig om alleen het gedeelte van de lippen in het mondstuk te laten trillen en om geen lucht te laten ontsnappen, maar die druk moet redelijk constant blijven over het hele bereik. Als je alleen maar lipcompressie gebruikt als je hoger gaat spelen wordt het geluid steeds dunner omdat de ovale lipopening platter wordt. Het is dus zaak om de mondhoeken ook iets naar binnen te drukken om de lipopening ovaal en open te houden. Een ovale lipopening geeft namelijk de meest rijke klank. Je behoudt dan dezelfde vorm van lipopening alleen wordt hij iets kleiner naarmate je hoger speelt. Meestal gebruik je de lipspanning binnen het register en is er meer lipcompressie nodig om in een hoger register te komen. Verschillende

tongposities kunnen daar ook nog een rol in vervullen (binnen het register). Maar zoals gezegd heeft iedereen zijn eigen variatie op de combinatie van 5 punten, je moet jouw eigen balans daarin zien te vinden.

Embouchure methodes

Er zijn veel verschillende meningen en opvattingen over hoe je een goed embouchure ontwikkeld. Op trompetfora zoals de Trumpetherald kun je 24 uur per dag de diverse discussies hierover volgen. Er zijn ook genoeg verschillende methodes ontwikkeld die, ieder op hun eigen manier, de embouchure behandelen. Bekende embouchure methodes zijn de Farkas embouchure (pucker-smile embouchure), de Tongue Controlled Embouchure (TCE), de Maggio embouchure (pucker) en de Stevens/Costello embouchure.

Er zijn ook diverse methodes die jouw embouchure helpen te ontwikkelen, zoals Carmine Caruso's "Musical Calisthenics for Brass", James Thompson's "Buzzing Basics", Jeff Smiley's "The Balanced Embouchure" en de boeken van Donald S. Reinhardt en Claude Gordon. Daarnaast heb je nog beroemde leraren zoals Bill Adam en Arnold Jacobs, die niet echt een embouchure methode hebben, maar meer uitgaan van de kwaliteit van het geluid, het mentale aspect en de muzikale voorstelling (zie Arnold Jacobs boek "Song and Wind"). Ik heb meer met de laatste 2 en vindt de boeken van Clint McLaughlin ook erg interessant.

Het is ook niet zo dat de ene methode beter is dan de andere, maar de ene methode kan wel beter geschikt zijn voor jouw ontwikkeling dan de andere. Het is vaak de moeilijkheid om dan de juiste methode te vinden. Maar alleen bezig zijn met de embouchure leidt nog wel eens tot frustratie. Ik zie dan ook meer in een geleidelijke natuurlijke ontwikkeling van het totale trompetspel. Dit bereik je ondermeer door de basis oefeningen zoals lipbindingen, staccato, toonladders en drieklanken dagelijks te studeren op de juiste manier in combinatie met een goede ademsteun. Let daarbij altijd op het geluid. Dat moet altijd vol en rijk klinken. Daarnaast moet de embouchure zo ontspannen mogelijk blijven, net zoals de ademhaling dat ook moet zijn. Dus ga niet forceren, maar probeer alles zo natuurlijk mogelijk te spelen. Trompetspelen moet altijd comfortabel aanvoelen, of dat moet in ieder geval het streven zijn. Maar trompet spelen blijft natuurlijk altijd een fysieke aangelegenheid. Daarom moeten de spieren ook ontwikkeld worden.

Wat is een goed embouchure ?

Je hebt pas een goed embouchure als je een mooie volle toon hebt over een zo groot mogelijk bereik en daarbij geen schade toebrengt aan het lichaam. Daarnaast moet je voldoende uithoudingsvermogen hebben en de spieren moeten comfortabel aanvoelen, net zoals bij de ademhaling. Dat wil niet zeggen dat je in het begin geen last kunt hebben van vermoeidheid of verzuring. De spieren moeten immers nog getraind en gesterkt worden, en die conditie van de lippen moet je jouw hele trompet leven blijven onderhouden en verbeteren. Trompet spelen is namelijk net zoals een marathon lopen, de conditie wordt gelijdelijk opgebouwd en moet onderhouden worden. Let bij alles wat je speelt op het geluid, een mooi vol geluid is altijd de leidraad tot een goed werkend embouchure. Een slecht functionerend embouchure kan mijns inziens nooit een goed geluid opleveren over een groot bereik, de toon zal dan geforceerd, dun of saai klinken, zeker als je hoger in het register komt.

Het ontwikkelen van de embouchure

Het is dus niet zo dat de embouchure vanaf het begin af aan al goed werkt. De manier waarop je speelt kan op zich wel goed zijn, maar je moet nog uithoudingsvermogen en meer controle krijgen over de spieren. Probeer dat niet te compenseren door meer te drukken met het mondstuk, die moet constant blijven. Over het algemeen kost het je toch een groot aantal jaren om een redelijk werkend embouchure op te bouwen. Ook moet je het spiergeheugen ontwikkelen. Dat betekent dat je, voordat je een noot speelt, de spieren automatisch in de juiste stand staan om die noot stemmend en in de kern te kunnen spelen met het gewenste geluid. Daar is veel dagelijkse studie voor nodig. Er zit namelijk maar weinig tijd tussen het lezen en het spelen van de noot, dus je kunt niet gaan nadenken over de lipstand, dat moet een automatisme zijn (of worden) zodat je alleen maar met de muziek bezig hoeft te zijn.

Daarom moet je de noot al in je hoofd horen voordat je hem gaat spelen, zodat de embouchure zich kan vormen naar die noot. Als je de noot niet van te voren hoort kun je hem ook niet goed raken. Door veel en op een juiste manier te studeren kun je dit ontwikkelen, totdat dit proces vanzelf gaat, zodat je er niet meer zo gauw naast zit of slecht intoneert. Je kunt ook extra solfège oefeningen doen om dit beter onder de knie te krijgen. Probeer de muziek ook eens te zingen of neuriën voordat je het speelt.

De mondspieren moeten regelmatig getraind worden door de juiste oefeningen en efficiënte studie. Het is goed om de mondspieren te vergelijken met andere spieren in het lichaam. Ze werken namelijk allemaal hetzelfde. De spieren moeten voldoende kracht ontwikkelen maar ook voldoende soepel worden, zodat je uithoudingsvermogen en flexibiliteit krijgt. Verkrampte gespannen spieren werken alleen maar tegen. Door regelmatig te trainen en voldoende rust te nemen, zodat de spieren zich kunnen herstellen van de inspanning, bouw je die flexibiliteit en uithoudingsvermogen op. Het werkt dan ook veel beter om drie keer een korte oefensessie te doen per dag, dan één lange sessie. Dus studeer per dag bijvoorbeeld drie keer een half uur en neem tussen elke sessie minstens een half uur pauze. Daarmee bouw je in kortere tijd veel meer uithoudingsvermogen op dan door maar één sessie van anderhalf uur te doen. Plus je kunt je veel beter concentreren in korte sessies. De spieren moeten nu eenmaal de gelegenheid krijgen om zich te herstellen om sterker en flexibeler te worden. Ik neem, als mijn agenda dat toelaat, ook regelmatig een dag rust, met name als ik de dagen daarvoor zware concerten heb gehad. Na een dag rust heb je een veel beter gevoel in je lippen en je hebt ook weer meer zin om te spelen. Daar zit dus ook een mentaal aspect aan. Met een vermoeide geest of vermoeide lippen heeft het weinig zin om te gaan oefenen. De lippen werken tegen en je kunt je vaak slecht concentreren. Dat werkt alleen maar averechts.

© copyright, 2006 Erik G. Veldkamp (www.erikveldkamp.nl)